

Didymus : quia, licet Deus inhabitet lucem, illa tamen est inaccessibilis et incomprehensibilis nobis, 1 ad Timoth. 6, v. 16. Post tenebras ergo lux illa latet, sicut sol post nubem.

VERS. 6. — SI DIXERIMUS, ore aut corde hoc verum esse affirmando, QUONIAM SOCIETATEM, quod communicationem per lumen gratie sanctificantis, HABEMUS CUM EO, tanquam cum purissimo luminis fonte, in quo tenebrae nullae sunt; ET IN TENEBRIS AMBULAMUS, et tamen per noctem et tenebras peccatorum affectibus, tanquam quibusdam animae passibus, amblemus, quod faciunt magni peccatores : venialiter autem tantum delinquentes non propriè in nocte et tenebris, sed in die et luce ambulat, licet transitoria interdum umbra perstringatur; MENTIMUR, falsum dicimus verbo oris aut cordis, ET VERITATEM NON FACIMUS, nec opere ipso facimus veritatem quam verbo loquimur; adeoque opera nostra reflunt linguam et argunt mendacem. Aut certe etiam *facere veritatem* potest hic accipi, ut sapè alibi, pro operari opus rectam et legi divinae consentaneam : *Qui facit veritatem, venit ad lucem*, Joan. 3, v. 21. Qui ergo opera tenebrosa facit, non habet societatem cum Deo qui lux est : nam societas ista consistit in quadam similitudine et participatione, quae efficiuntur divinae consortes naturae, 2 Pet. 1, v. 4. *Quae autem participatio justitiae cum iniquitate, aut quae societas luci ad tenebras?* 2 ad Cor. 6, v. 14.

VERS. 7. — SI AUTEM IN LUCE AMBULEMUS; si exercemus opera luce divinae gratie splendida; qui enim à luce illuminatur, in luce ambulat, inquit Didymus; SICUT ET IPSE, Deus Pater; respicit enim ad vers. 5, et statim hoc loco Christum vocabit ejus filium; EST IN LUCE, in luce sua increata, in qua incommutabiliter manet; non autem sicut nos in luce ambulat, cum de affectu uno in alterum successivè non transeat : *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, Jacobi 1, v. 4. Non est ergo aequalitas, sed quaedam cum Deo similitudo in eo consistens, quod sicut ille in luce sua immobilis permanens vivit, et omnia operatur, ita nos in radiis istius lucis debemus conversari et nos movere. SOCIETATEM HABEMUS AD INVICEM, conjunctionem inter nos per gratiam et charitatem fraternam; deinde cum capite nostro Christo, et cum Deo lucis in qua ambulemus : nam opera lucis indicant gratiam et charitatem internam à qua promanant. Cojuncti et quidam alii ad inimicem exponunt, non inter nos apostolos et vos apostolorum discipulos, sed inter nos omnes et Deum Patrem, qui lux est in qua ambulamus : sed videtur solum ex consequenti, non immediatè haec societas ab Apostolo significari. ET SANGUIS JESU CHRISTI FILII EJUS; meritum passionis ejus, in qua sanguinem suum pro peccatoribus fudit. Vocat autem sanguinem Filii Dei et hominis, cujus erat ille sanguis. EMENDAT NOS, per opera ista lucis, quibus meritum sanguinis ejus applicatur nobis, et ex ejus etiam merito opera ipsa proflount; AB OMNI PECCATO, à quocumque, sive mortali, sive veniali, sive emundatio ista fiat in sacramentali, sive extra sacramenta per actus charitatis et con-

tritionis, aliisque piis operibus, quibus quotidiana peccata successivè delentur, sicut successivè et frequenter committuntur : non autem quasi omnia copulatim et simul semper emundetur. Negat verò hanc expositionem et doctrinam Calvinus, atque S. Joannem totum emundationis negotium sanguini Christi, nullam partem bonis operibus tribuere; negat etiam ullum meritum aut laudem bonis operibus tribui posse, quia quaecumque sit in nobis, inquit, rectè agendi studium, semper claudicando ad Deum tendimus; quiddam autem dimidium est, laudem apud Deum non meretur. Sed errat hereticus, meritòque damnatus est à Tridentino, sess. 6, can. 25; nam hoc pacto nullum reverè esset opus bonum, si aliqua semper claudicatio ei sit admixta : bonum enim ex integrè causà, malum ex singulis defectibus, ut post S. Dionysium dicunt theologi; unde frustranea esset ad bona opera adhortatio, et falsa laus quae S. Paulus tam sapè fideles propter bona opera extollit; falsum quod ad Galatas ait : *Bene currabitis*, ad Galat. 5, v. 7, si in omni cursu homo etiam justus claudicat. Nec datur tantum dimidium sanguini Christi, ut Calvinus ait, sed datur ipsi totum; licet honorum operum utatur instrumentis. Deinde ipsa etiam instrumenta ex pretio ejusdem sanguinis fabricata sunt, cum ad nullum opus bonum evehamur, nisi gratià Dei, quae ex Christi meritis fluit, qui proinde *donata sua, merita nostra esse voluit*, ut loquitur S. Augustinus.

VERS. 8. — SI DIXERIMUS, loquendo aut putando, QUONIAM PECCATUM NON HABEMUS, quod vivamus totà hac vità sine peccato, ita ut nequidem venialiter unquam peccemus, ut cap. 55 de Naturà et Gratià exponit S. Augustinus; non enim debet hic locus sic intelligi quasi justus quispiam horà unà ad alteram non possit esse sine omni reatu peccati venialis, sed quòd sancti non docant vitam istam sine peccatis venialibus, ait S. Thomas, 3 parte, questione 79, art. 4, ad 2 : nam sancti concupiscentiam et fomitem peccati in sinu suo circumferunt; unde pugna ferè continua inter carnem et spiritum : *Qui autem pugnat, adhuc periclitatur, et aliquando percutitur, etiamsi non sternatur*, ait S. Augustinus, cap. 62, de Naturà et Gratià. Unde refellit interpretatio Calvini et haereticorum, qui non tantum aliquando, sed semper in omni acta homines justos percuti et peccare dicunt. Et, licet qui natus est ex Deo non peccet, quatenus Filius Dei et Deo similis, in quantum tamen dissimilis et filius carnis ac hujus seculi, peccare potest, inquit Augustinus, libro 2, capite 8, de peccatorum Meritis. Excipit tamen alibi beatam Virginem, *de qua propter honorem Domini*, inquit, *nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo questionem; unde enim scimus, quid ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quae concipere et parere meruit cum, quem constat nullum habuisse peccatum?* cap. 56, de Naturà et Gratià. Postea verò, cap. 68, dicit se non nimis curare an quidam etiam alii fuerint sine peccato, modò Pelagius fateatur id eos consentos esse per gratiam Dei. Ipsi nos SEDUCIMUS, nosmetipsos de-

cipimus, falsis rationibus id nobis persuadendo. Unde ne quis sic intelligeret quasi ideò seduceremus nos, non quia falsum esset, sed quia de vero bono nos laudando in superbiam extolleremur, addit, inquit Augustinus, cap. 54, de Naturà et Gratià : ET VERITAS IN NOBIS NON EST, et omnino verum non est quod peccatum non habeamus. Non ergo fugiendo superbiam et causà humilitatis dicit nos peccatum habere, sed quia hoc verum est; non enim ad sui humilitationem mentiri oportet.

VERS. 9. — SI CONFITEMUR, ex verà contritione cordis sacerdoti Dei ministro, si peccata sint mortalia; venialia autem sufficit confiteri soli Deo, quia non sunt materia necessaria sacramentalis confessionis, ut docent theologi. Opponit autem S. Joannes confessionem peccatorum negationi quae aliquis seipsum seducens negat se habere peccatum, versu precedenti. PECCATA NOSTRA, quaecumque, sive mortalia sive venialia, sine quibus, his vel illis, vita ista non ducitur, ut ante dixit. Beza Catholicos ridiculos esse dicit, qui ex hoc S. Joannis loco auricularum suam carnificinam (sic confessionem appellat) stabilunt. Sed ridiculum non est quod Christus apud eundem Joannem, capite 10, versu 25, instituit, cum insufflans in discipulos dixit : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis*, etc.; ubi magister Beza, Calvinus, quorum remisistis ridiculè exponit quorum remissa esse testati fueritis; nam remittere peccata longè aliud significat quam testari ea esse per passionem Christi remissa. Non oportet autem negligere frequenter confiteri saltem Deo peccata levia et venialia, ut monet hic Augustinus : nam si contemnis quando attendis, *expavesce quando numeras*, inquit. *Levia multa faciunt unum grande, multa guttae implent flumen, multa grana faciunt massam*; ubi non dicit : *Multa levia faciunt unum grave, sive multa venialia unum mortale*; sed multa levia unum grande, quia multorum venialium cumulus grandior est, et Deo magis displicet, quam singula venialia; unde etiam gravior dici potest, et sapè gravitate sua usque ad mortale peccatorem deprimit : *Qui enim spernit modica, paulatim decidet*, Ecclesiasticus 19, versu 1. FIDELIS EST, in servando promissa; promisit autem confitentibus et penitentibus remissionem peccatorum : *Si impius egerit penitentiam*, etc., Ezechiel. 18, versu 21; ET JUSTUS, justum autem et æquum est ut benignissimus Pater confitentibus et penitentibus peccata dimittat, licet per actum contritionis peccator non mereatur remissionem ex condigno, nec ex tam strictà justitià quam justo reddidit mercedem. Interim tamen justitia, sive æquitas illa Dei, supposita ejus promissione, Deum aliquo modo facit debitorem : *Tenemus enim debitorem*, inquit Augustinus, *quia tenemus misericordissimum promissorem*. Deinde, licet non peccatori ex propria justitià, attamen Christo Deus debet nostrorum

CAPUT II.

1. Filii mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum;

peccatorum remissionem, pro quibus sufficiens et condignum obtulit pretium. Denique justus quilibet potest ex justitià et de condigno per actum charitatis satisfacere et mereri remissionem venialium, ut scholastici docent. UR REMITTANT NOBIS PECCATA NOSTRA; etiam in novà lege peccata mortalia per sacerdotem remittuntur, Deus tamen, cujus illi ministri et instrumenta sunt, est principalis remittens; ET EMUNDET NOS, per infusionem munditiæ spiritualis, quae est gratia sanctificans, et Deo gratos ac acceptos nos reddens; AB OMNI INIQUITATE; quod v. 7 vocavit *peccatum*, jam vocat *iniquitatem*, quia in omni peccato est quadam iniquitas et injuria quae infertur Deo.

VERS. 10. — SI DIXERIMUS. Adhuc eadem formolà loquendi utitur, quæ versu 6 et 8, quia hominum superbia est valde prona ad dicendas suas laudes et excusanda sua peccata; QUONIAM NON PECCAVIMUS, originaliter, aut quoadque etiam actualiter, peccato mortali, vel veniali; loquitur enim ad adultos qui sciunt quid sit peccatum et peccare, et de talibus loquitur. Inter peccata autem levia, quibus etiam non earent justì, numerat Augustinus immoderatam risum, nimia animi remissione jocari, curiosè aliquid videre ad concupiscendum, pusculo cibo creare sibi crudelitatem, in oratione distrahi, cap. 58 de Naturà et Gratià. Alibi verò adjicit lapsum linguae, et delectationem cogitationis, quæ desideris peccati aliquid tantum consentimus, cap. ult., de Perfectione justitiæ. Bæda autem generaliter : *Impossibile est*, inquit, *quemlibet sanctorum non aliquando in minimis peccatis, quæ per sermonem, per cogitationem, per ignorantiam, per oblivionem, per necessitatem, per voluntatem, per subreptionem committuntur, lapsum incurere*. Nec tamen justì esse desinunt, quia citiùs à reatu Domino opulante resurgunt. Imò quotidie resurgendo et satisfaciendo, in virtutibus et perfectione, inquit Cartesianus, mirum in modum proficiunt, et sanctiores in dies fiunt. Cum ergo Job dicit : *Non reprehendit me cor meum in omni vità meà*, Job. 27, v. 6, de reprehensione ob grave peccatum, quo justitia amittitur, intelligi debet, ut patet ex verbis immediate precedentibus; unde idem antea fatetur se peccasse, Jobi 7, v. 20, et 14, v. 16. Similiter intelligendum est quod dicitur in oratione Manasses : *Abraham, Isaac, Jacob tibi non peccaverunt*; quantum oratio ista ab Ecclesià inter apocrypha rejecta sit. MENDACEM FACIMUS EUM : non tantum nos seducimus, sed etiam Deum dicimus fuisse mentitum, quando per prophetam dixit : *Omnes nos quasi ones erravimus*, Isaie 53, v. 6; *non est homo justus in terrà, qui facit bonum et non peccet*, Ecclesiast. 7, v. 21. ET VERBUM EJUS, quod loquitur in Scripturis sanctis, NOS EST IN NOBIS, non est in corde nostro radicatum per fidem, quia ei dicenti nos omnes esse peccatores non credimus.

CHAPITRE II.

1. Mes petits enfants, je vous écris ceci, afin que vous ne péchiez point. Si néanmoins quelqu'un péche, nous avons pour avocat envers le Père, Jésus-Christ qui est juste.

2. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

5. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus.

4. Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est.

5. Qui autem servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est; et in hoc scimus quoniam in ipso sumus.

6. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.

7. Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio; mandatum vetus est verbum quod audistis.

8. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis; quia tenebræ transierunt, et verum lumen jam lucet.

9. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est.

11. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quò eat, quia tenebræ obceperunt oculos ejus.

12. Scribo vobis, filiioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

15. Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum.

14. Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis Patrem. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum.

15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo :

16. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ; quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.

17. Et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18. Filiioli, novissima hora est; et sicut audistis quia Antichristus venit, et nunc antichristi multi facti sunt; unde scimus quia novissima hora est.

19. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum; sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis;

20. Sed vos unctionem habetis à Sancto, et nostis omnia.

21. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam; et quoniam omne mendacium ex veritate non est.

22. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium.

23. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet; qui confitetur Filium, et Patrem habet.

24. Vos quod audistis ab initio, in vobis perma-

2. Car c'est lui qui est la victime de propitiation pour nos péchés; et non seulement pour les nôtres, mais aussi pour ceux de tout le monde.

5. Or ce qui nous fait connaître que nous la connaissons véritablement, est si nous gardons ses commandements.

4. Celui qui dit qu'il le connaît, et ne garde pas ses commandements, est un menteur; et la vérité n'est point en lui.

5. Mais si quelqu'un garde sa parole, l'amour de Dieu est vraiment parfait en lui: c'est par là que nous connaissons que nous sommes en lui.

6. Celui qui dit qu'il demeure en Jésus-Christ, doit marcher lui-même comme Jésus-Christ a marché.

7. Mes bien-aimés, je ne vous écris point un commandement nouveau, mais le commandement ancien que vous avez reçu dès le commencement; et ce commandement ancien est la parole que vous avez entendue.

8. Et néanmoins je vous dis que le commandement dont je vous parle est nouveau: ce qui est vrai en Jésus-Christ et en vous, parce que les ténèbres sont passées, et que la vraie lumière commence déjà à luire.

9. Celui qui prétend être dans la lumière, et qui néanmoins hait son frère, est encore dans les ténèbres.

10. Celui qui aime son frère, demeure dans la lumière; et le scandale n'est point en lui.

11. Mais celui qui hait son frère est dans les ténèbres, et il marche dans les ténèbres, et il ne sait où il va, parce que les ténèbres l'ont aveuglé.

12. Je vous écris, mes petits enfants, parce que vos péchés vous sont remis au nom de Jésus-Christ.

15. Je vous écris, pères, parce que vous avez connu celui qui est dès le commencement. Je vous écris, jeunes gens, parce que vous avez vaincu le malin esprit.

14. Je vous écris, petits enfants, parce que vous avez connu le Père. Je vous écris, jeunes gens, parce que vous êtes forts, que la parole de Dieu demeure en vous, et que vous avez vaincu le malin esprit.

15. N'aimez point le monde, ni ce qui est dans le monde. Si quelqu'un aime le monde, l'amour du Père n'est point en lui.

16. Car tout ce qui est dans le monde est, ou concupiscentie de la chair, ou concupiscentie des yeux, ou orgueil de la vie; ce qui ne vient pas du Père, mais du monde.

17. Or le monde passe, ainsi que la concupiscentie; mais celui qui fait la volonté de Dieu, demeure éternellement.

18. Mes petits enfants, c'est ici la dernière heure: et, comme vous avez entendu dire que l'antichrist doit venir, il y a dès maintenant même plusieurs antichrists; ce qui nous fait connaître que nous sommes dans la dernière heure.

19. Ils sont sortis d'avec nous, mais ils n'étaient pas des nôtres; car, s'ils eussent été des nôtres, ils fussent demeurés avec nous; mais ils en sont sortis, afin qu'on reconnût clairement que tous ne sont pas des nôtres.

20. Pour vous, vous avez reçu l'unction du Saint, et vous connaissez toutes choses.

21. Je ne vous ai pas écrit comme à des personnes qui ne connaissent pas la vérité, mais comme à ceux qui la connaissent, et qui savent que nul mensonge ne vient de la vérité.

22. Qui est menteur, si ce n'est celui qui nie que Jésus soit le Christ? Celui-là est un antechrist, qui nie le Père et le Fils.

23. Quiconque nie le Fils, ne reconnaît point le Père; et quiconque confesse le Fils, reconnaît le Père.

24. Faites donc en sorte que ce que vous avez ap-

neat. Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manseritis.

25. Et hæc est repositio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos.

27. Et vos unctionem quam accepistis ab eo maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium; et sicut docuit vos manete in eo.

28. Et nunc, filiioli, manete in eo; ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus.

29. Si scitis quoniam justus est, scitote quoniam et omnis qui facit justitiam, ex ipso natus est.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — FILIOLI MEI; ex amoris teneritudine sic eos appellat: solemus enim nominibus diminutivis testari amorem similem amoris tenerissimo matrum erga parvulos suos, quorum nomina solet diminutivè proutiari; ad quod etiam alludens Paulus: *Filiioli mei*, inquit, *quos iterum parturio*, ad Galat. 4, v. 19. Hæc scribo vobis, quæ jam proximè dixi, neque veritatem non esse in iis qui dicunt se non habere peccatum, et Deum facere mendacem qui dicunt se non peccasse; UT NON PECCASTIS, ex superbiâ et nimia vestri complacentiâ, existimando vos esse innocentes, ut interpretatur Hugo et Thomas Anglicus; vel certè, ut Beda, scribo vobis neminem esse sine peccato, non ut ex desperatione occasionem peccandi arripatis, sed potius ut non peccetis, sive ut fragilitatis humane memores attentius contra tentationes vigiletis, et magis strenuè contra vitia dimicetis, præsertim contra majora et apertiora, quæ facilius Deo adjuvante superare potestis. SED ET SI QUIS PECCAVERIT, per superbiâ aut quodcumque aliud peccatum, mortale aut veniale, non est desperandum, quia ADVOCATUM HABEMUS, patronum, qui miserorum et peccatorum causam agat. Advocatus Græcè dicitur *paraletus*; quæ vox vel consolatorem, vel advocatum significat. Consolatorem esse maxime Spiritui sancto appropriari solet, qui amor et charitas est, supernâ gratiâ et spiritualis unctionis consolationisque dulcedine implens pectora. Advocatum autem esse propriè convenit Christo secundum naturam humanam, in quâ pretium redemptionis nostræ olim Patri pro nobis solvit, et jam quotidie in singulorum peccatorum remissione virtutem illius pretii applicat, et etiam interpellat pro nobis, ad Romanos 8, v. 34, et Hebr. 7, v. 25, quod est advocati et patroni munus. Interpellare autem Christi, ait Beda, est apud Patrem demonstrare se esse hominem, et pro naturâ humanâ rogasse eam eandem naturam in divinitatis suæ celsitudinem suscepisse; interpellat ergo, inquit, non voce, sed miseratione, quia quod damnare in electis nolit, suscipiendo servavit. Sed hoc solum est implicitè et impropiè interpellare et rogare Patrem; Scripturæ autem conformis est eum etiam propriè inter-

pellare, ut ex S. Augustino ad Romanos 8, versu 34, notavimus. Orat autem vel verbo mentis, vel etiam verbo oris, inquit hic Carthusianus. Quæ verò Beza adversus invocationem sanctorum contra Catholicos hic effudit, tantum probant alios sanctos non esse tales advocatos qualis est Christus, qui proprio suo sanguine Patri ex justitiâ pro nobis satisfacit, et interpellando proprium meritum ab alio superiore mediatore independentis allegat. Falsum quoque est quod alii sancti nullam, ut ait Beza, rerum inferiorum notitiam habeant, cum ipsemet fateatur eos de laborantium fratrum salute sollicitos esse: hæc enim sollicitudo aliquam rerum nostrarum notitiam supponit.

25. Et hæc est repositio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos.

27. Mais pour vous, que l'unction que vous avez reçue du Fils de Dieu demeure en vous; et vous n'aurez pas besoin qu'aucun vous enseigne; mais comme cette même unctio vous enseigne toutes choses, et qu'elle est la vérité exempte de tout mensonge, demeurez dans ce qu'elle vous enseigne.

28. Maintenant donc, mes petits enfants demeurez dans le Fils de Dieu, afin que, lorsqu'il paraîtra, nous soyons plein de confiance, et que nous ne soyons pas confondus par sa présence.

29. Si vous savez que Dieu est juste, sachez aussi que tout homme qui vit selon la justice est né de lui.

VERS. 2. — ET IPSE EST PROPITIATIO, causa propitiatio- nis, quia Patrem sacrificio crucis propitiatorum nobis proprium et placatum reddidit. Interpretes Syrus particulam et sumit casualiter more Hebræo pro quia, ut significet Christum non esse vulgarem advocatum, quales alii sancti esse possunt, sed singularem, qui non tantum unâ prece, sed oblata satisfactione æquivalent, imò superante offensam, iratum Patrem propitiat et certissimè placat. PRO PECCATIS NOSTRIS, abolendis per gratiam, quæ ex merito illius sacrificii propitiatorum quotidie in animas nostras infunditur. NON PRO NOSTRIS AUTEM TANTUM, nec tantum pro peccatis meis vestrisque ad quos hæc scribo. SED ETIAM PRO TOTIS UNDE, pro peccatis omnium electorum, qui per totum mundum dispersi sunt, fuerunt et erunt, à primo electo usque ad ultimum in fine mundi nascentium, inquit Beda. Nam ex sententiâ S. Augustini, quem perpetuè sequitur Beda, sicut Christus pro solis electis Patrem rogavit, Joan. 17, v. 9, ita propriè pro peccatis electorum finaliter abolendis sacrificium propitiatorum Patri obtulit. Quod dogma con-

cil. Valentinum adversus Hincmarum heresim Semipelagianorum renovantem, tam certum esse existimavit, ut ad veritatem apostolicam pertinere dixerit: *Illud nobis simpliciter et fideliter, inquit, e. 4, tenendum ac docendum placet, iuxta evangelicam et apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium tenemus, de quibus ipse Dominus noster dicit, Joan. 5: Sicut Moyses exaltavit serpentem, etc., ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Pretium illud omnibus et singulis totius mundi hominibus efficaciter salvandis sufficiens fuit, si Deus virtutem ejus iis applicare voluisset; unde Christus non tantum pro electis, sed etiam pro reprobis mortuus est quoad sufficientiam, et horum multi per Christi merita consequuntur peccatorum suorum remissionem in baptismo vel per poenitentiam; sed postea relabuntur et finaliter pereunt.*

VERS. 5. — ET IN HOC, per hoc tanquam per signum quoddam conjecturale; sciens, non certò, ut contendit hic cum Cajetano et hereticis Catharinus, sed probabiliter tantum: Nullus enim citra revelationem divinam certò scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum, ut ait Trident. sess. 6, cap. 9; QUONIAM COXOVIVIS, cognitione affectivà, sive per fidem quae charitatem cohabet per quam operatur. Etm, Christum, advocatum nostrum. Cognoscere in Scripturà saepè non significat nudam intellectus cognitionem, sicut ad Rom. 1, v. 21: *Cum cognovissent Deum, etc.*, sed cognitionem cum affectu et amore voluntatis conjunctam, qui intellectum in cognitione suà defligit, et quam suave sit objectum experimentaliter cognoscere facit; unde Glossa, cognoscere Deum, inquit, est Deum amare; sic Christus dicit: *Cognosco oves meas, et cognoscut me oves*, Joannis 10, v. 14; sic cognoscere uxorem, propriè est uxorem amare; quà phrasi honestà Hebraei, et post eos Graeci ac Latini utuntur, cum carnale commercium significare volunt. Si MANDATA EJUS OBSERVEMUS. Signum enim dilectionis est exhibitio operis, ait S. Gregorius; loquitur enim de observatione mandatorum, sicut Deus jubet observari, inquit Carthusianus, ex amore justitiae, non timore poenae. Sed an amorem talem et tam purum quàm Deus à nobis exigit habeamus, certò scire non possumus; Dei enim et mandatorum in nobis amor per occultam reflexionem ad res terrenas saepissimè inficitur.

VERS. 4. — QUI DICIT, ore aut corde, SE NOSSE EUM, notitià affectivà et amori permixtà, ut versu precedenti, ET MANDATA EJUS, tam legis naturae quàm evangelicae, NON CUSTODIT, sicut Deus custodiri jubet, hoc est, propter ipsum, et ex amore justitiae, non formidine poenae, sicut Judaei plerique olim legem Mosiacam custodiebant, MENDAX EST, mendacium, sive falsum dicit. Inter mentiri autem et mendacium dicere, tale discrimen olim ponebat Publius Nigidius, studiis bonarum artium praerclarissimus, inquit Nonius: Qui mentitur, ipse non falsus alterum fallere conatur; qui mendacium dicit, ipse fallitur: unde vir bonus pra-

stare debet ut non mentiatur, vir prudens non mendacium dicit. ET IN HOC, homine istud dicente, VERITAS NON EST; explicat quo sensu dixerit eum esse mendacem, quia nempe falsum et mendacium dicit, licet fortè non mentiatur, seu loquatur contra suam mentem.

VERS. 5. — QUI AUTEM SERVAT, propter ipsum, et ex amore justitiae, ut ante diximus; est enim in Graeco unum idemque verbum, quod interpretè servare, observare, custodire vertit; VERBUM EJUS, mandata quae verbo locutus est hominibus, VERÈ IN HOC (homine) CHARITAS DEI, quà Deum diligit, PERFECTA EST, quia usque ad opus externum quod charitas imperat, crescit et adolescit; sic peccatum dicitur consummatum, seu perfectum esse, quando non tantum manet intra voluntatem, sed opere externo perficitur, Jacobi 1, versu 15; est enim hic et ibi eadem vox Graeca. Perfectus autem Deum amat, qui non tantum in sinu suo amorena ejus fovet, sed ad amanda opera externa propter Deum extendit, ut rectè Cajetanus. Omnis ergo charitas, sive in se magna, sive parva sit, dicitur hic perfecta, quando in opus externum prodit; et contra quaevis charitas interior, quantumvis magna, si foràs non prodeat, dicitur hoc modo imperfecta. S. Augustinus satis etiam benè et consonè ad ea quae versu 7 sequuntur, dicit perfectam esse Dei charitatem in eo qui diligit non tantum amicos, sed etiam inimicos, et servat verbum illud Christi: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos*, Joannis 13, versu 34; dilexit autem Christus inimicos quando Patrem pro impetrandà ipsis gratià et vità aeternà rogavit: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt*, Lucæ 23, versu 34, quà prece misericordissimà et potentè praestantissimà, ait Augustinus, mortem sempiternam ab iis expellebat; orabat enim non pro reprobis, sed pro electis crucifixoribus, qui credendo sanguinem postea biberunt, quem saviendo fuderant, ut dicit ibidem Augustinus. ET IN HOC, per hoc quòd servemus verbum et mandata ejus, SCIMUS, non certò, sed conjecturà probabili, ut ante, v. 5, diximus, QUONIAM IN IPSO SUMUS, insit in corpus ejus mysticum per charitatem, quae est veluti quoddam gluten quòd membra viva et sana in ipso et sub ipso tanquam capite coagmentantur. Dixerat ante, v. 3, quòd observatores mandatorum fide et charitate cognoscerent Christum; jam explicat effectum istius charitatis, qui est inserere nos ipsi Christo.

VERS. 6. — QUI DICIT, verè ac sine mendacio, SE IN IPSO (Christo) MANERE, insitum esse et ei adherere per charitatem, DEBET, ne inde excidat, sicut ILLE AMBULAVIT, sicut olim conversatus est in hoc mundo, per virtutum omnium exercitia gradiendo, ET IPSE AMBULARE, per similia virtutum exercitia, non per aequalia: nam in corpore humano ambulante caput sublimius ambulat quam pedes, venter, et caetera membra; Christus est caput, nos membra corporis ejus mystici, quod est Ecclesia; sequimur ergo post ipsum à longè, non conitamur pari passu: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, etc.*, Matth. 16, v. 24.

VERS. 7. — CHARISSIMI (Graecè, fratres) NON MAN-

DATUM NOVUM SCRIBO VOBIS, auribus vestris novum et hactenus inaudium, sed MANDATUM VETUS; explicat autem quomodò vetus: QUOD HABUISTIS AB INITIO, quod praedicatum est vobis à principio vestrae conversionis ad Christum, ut exponit S. Augustinus; mandatum enim de dilectione Dei et proximi, quò implentur omnia mandata, sicut Deus impleri jubet, nempe ex ejus dilectione, non metu poenae, statim à principio ipsis inculcatum fuerat, quia hoc est peculiare Christi mandatum: *Hoc est preceptum meum, etc.*, Joan. 13, v. 12, et ex gemino charitatis pracepto pendit universa lex et propheta, Matth. 22, v. 40. Didymus et Oecumenius ab initio intelligunt legis Moisaicae, imò ab initio legis naturae; nam praceptum de diligendo Deo et proximo non tantum in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus tanquam naturae scriptum fuit. Sed ista verba, quod habuistis, quod audistis, hic et infra, versu 24, videntur significare quòd prius cum S. Augustino diximus. MANDATUM VETUS; Graecè: *Mandatum istud vetus*. Explicat adhuc magis disertè quo modo dixerit esse vetus; EST VERBUM QUOD AUDISTIS. Graeca addunt sicut ante ab initio. Est verbum Christi de dilectione Dei et proximi, quòd ab apostolis praedicari audivistis ab initio conversionis vestrae.

VERS. 8. — ITERUM, repeto tamen et dico: MANDATUM NOVUM SCRIBO VOBIS; nam Christus illud innovavit, Matth. 5, v. 43, Joan. 13, v. 34, postquam negligentia et pravà interpretatione Judaeorum ferè antiquatum esset: cum enim lex veteris, Levitici 19, v. 18, dixisset: *Diligis amicum, sive proximum, sicut te ipsum*, Judaei à contrario sensu intulerunt et interpretati sunt odio habendum esse inimicum; Christus verò hoc correxit, et mandatum novà explanatione innovavit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*, Matth. 5, v. 44; hoc autem est diligere sicut Christus dilexit nos, cum inimici ejus essemus, Joan. 13, v. 34; deinde eò usque dilexit, ut animam et vitam corporalem poneret pro spirituali vità inimicorum, quòd et nos facere debemus. Non pugnat ergo secum S. Joannes, quando antea dixit se scribere mandatum vetus; nam novum est et vetus diversà consideratione; vetus est, quia ab initio Evangelii ipsis praedicatum, non jam primò à S. Joanne annuntiatum; novum autem est, quia à Christo, ut dixi, innovatum. S. Augustinus interdum ab effectu novum appellat, quia hominem ex veteri et peccatore facit novum et Deo gratiosum. QUOD VERBUM EST, quae res, nempe mandatum illud esse novum, habet veritatem; IN IPSO, nempe Christo, qui novo modo illud observavit, diligendo inimicos et moriendo pro ipsis. Voces, quod et verum, non possunt esse adjectiva substantivi mandatum, quod in Graeco est feminini generis; unde locus hic obscurus est, et in varias interpretationes distractus apud eos qui Graecè sciunt. ET IN VOBIS, etiam veritatem suam habet, qui illud sedulo custoditis; et rationem dat: QUIA TENEBRE PECCATORUM, infidelitatis et ignorantiae rerum divinarum; TRANSFERENT, Christo illucescente orbi terrae posito in te-

nebris et umbrà mortis: *Populus enim qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*, Isaie 9, v. 2. Graecè: *Quia tenebrae transeunt, quotidie magis magisque dissipantur, crescitque lumen fidei et charitatis fervor, tam in unoquoque vestrum quàm in toto orbe terrarum, longius latiusque in dies se diffundente Evangelii luce; ET VERUM, non falsum et fatuum, quòd lucent in scholis gentilium philosophorum; LUMEN, Christiana fidei; TAM LUCET, in cordibus fidelium per univèrsam ferè orbem terrae illis temporibus cognitum; nam solus Paulus ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum jam releverat Evangelium, ad Rom. 15, v. 19, imò ab Arabia usque in Hispaniam, id est, ab Oceano orientali usque ad occidentalem, si conjungas ad Galat. 1, v. 17, cum ad Rom. 15, v. 28.*

VERS. 9. — QUI DICIT, congratulans sibi de acceptà jam christianà veritate, SE IN LUCE ESSE, se luce fidei illuminatum esse, etiamsi in istà luce non ambulat operibus quae fides per charitatem operatur; ET FRATREM SUUM, quolibet hominem ejusdem naturae consanguinitate conjunctum, et filium ejusdem Patris per creationem, odit, cùm tamen novo charitatis mandato diligere eum, quamvis inimicum, deberet; IN TENEBRIS EST, peccatorum, quae extinctà luce gratiae obfuscent ejus animam; USQUE ADHUC, non obstante praeterito baptismo, quo fortassè à tenebris peccatorum verè fuerat emundatus.

VERS. 10. — QUI DILIGIT FRATREM, spirituali charitatis affectu, non solum propter commoda sua, aut consideraciones humanas; IN LUMINE MANET, in lumine gratiae, quae cordi ejus illucet et ipsum calefacit quàm dià fratrem diligit: *Dilectio enim proximi malum non operatur*, ad Roman. 13, v. 10; ET SCANDALEM IN EO NON EST, non impingit in vià ad scandalum, sive offensiculum aliquod ut cadat, sicut solent qui in densis tenebris ambulat; sed ambulans in lumine recta graditur, legemque universam implet sine gravi lapsu, quia plenitudo legis est fraternae dilectio, et omne mandatum in hoc verbo instauratur: *Diliges proximum sicut te ipsum*, ad Rom. 13, v. 9. Si verò proximum labi cernat, non inde scandalum et occasionem ruinae accipit, sed corrigit potius quàm eum imitetur; aut si corrigere nequit, non indignatur, sed compatiatur, et Deum pro eo orat.

VERS. 11. — QUI AUTEM, è contra, ODIT FRATREM SUUM, non odiendo in ipso iniquitatem, quòd est odium perfectum, sed Dei creaturam; IN TENEBRIS, peccatorum et ignorantiae, EST, sedet, tanquam in carcere tenebroso, etiam cùm nihil agit et à malis operibus oliatur; ET IN TENEBRIS AMBULAT, et quando operatur, nisi Deus radio aliquo lucis velut fulgure in tenebris noctis gressum ejus dirigat, opera tenebrosa et nigredine peccati infecta facit; ET NESCRIT QUÒD EAT, quid agat, sicut ambulans in densissimis tenebris nescit ubi gressum ponat; QUIA TENEBRE OBSCURAVERT OCVLOS EJUS, quia tenebrosi affectus peccati obscuraverunt iudicium intellectus ejus; talis enim unicuique finis apparet, qualis quisque est, ait Aristoteles, lib. 6, cap. 7 Ethic; hoc est, ita unus-

quique de bonitate rerum iudicat prout affectus est: *Omnia enim via viri recta sibi videtur*, Proverb. 22, versu 2, et ideo omnino peccans est ignorans, ut post Aristotelem docet S. Thomas; nam iudicio ultimo pratico, quo voluntatem suam dirigit, iudicat omnibus consideratis id appetendum esse, quod revera appetendum non est.

VERS. 12. — SCRIBO VOBIS, has litteras, quasi congratulatorias, FILIOLI, quos tenerrimè diligo, tanquam matres parvulos suos filiolos. Omnes fideles sive magos sive parvos sic compellat, sicut infra, v. 28, et ante, v. 1, ut rectè Titelmannus et Erasmus in paraphrasi; licet multi interpretes aliter hic *filios* interpretentur, nempe pro parvulis ætate corporis, aut fide mentis, quos statim, v. 14, *infantes* appellabit. Sed conformitatis locorum jam citatorum aliud indicat; deinde, à *filiosis*, sive *infantibus*, proximè ad *adolescentes*, et gradatim ad *patres* transiret, non autem proximè ad *patres*, deinde ad *adolescentes*, ordine turbato; videtur ergo primo universim nomine *filiorum*, ut versu 1 et 28, omnes compellare, deinde per tres ætatum gradus à patribus ad adolescentes et infantes descendere. Carthusianus, Erasmus, Baronius, *filios* vocari existimant, quia per Evangelium eos genuisset; sed incertum est an S. Joannes unquam evangelizaverit apud Parthos. QUONIAM REMITTUNTUR VOBIS, quia per baptismum, penitentiam et alios modos quibus applicatur fructus passionis Christi, delentur PECCATA vitæ superioris, et ea quæ adhuc quotidie committitis; quæ causa est cur vos merito in Domino exaltetis, et ego congratulari vobis; PROPTER NOMEN EIUS, propter virtutem Christi, et meritum passionis eius.

VERS. 15. — SCRIBO VOBIS, PATRES, in fide et doctrinâ fidei maturi ac perfecti, ita ut alios docere et spiritaliter gignere possitis; QUONIAM COGNOVISTIS EUM, per fidem, et scientiæ ac sapientiæ donum; QUI AB INITIO EST, Christum, qui *notus in carne, antiquus in divinitate*, inquit S. Augustinus, utpote cuius existentia est æternitas, et ab initio mundi jam erat cum Patre et Spiritu sancto. Hæc autem altissima fidei mysteria cognoscere, et ultra Christi humanitatem ad divinitatem et æternitatem ejus transcendere, patrum et seniorum est in scientiâ fidei et sanctorum. SCRIBO VOBIS, ADOLESCENTES; Græcè, *adolescens*; spiritali adolescentiâ et juventute fortes ac validi, et quasi in perfectâ ætate militari ad pugnandum et vincendum tentationes: voce enim Græcâ *senectas*, quæ hic habetur, Julius Pollux dicit significari propriè eos qui agunt quartam annorum hebdomadam, quæ ab anno 21 ætatis usque ad 28 extenditur. QUONIAM VICISTIS, fidei et gratiæ Dei armis, HALIGNUM; Græcè, *malum illum*, sive *nequam*; quod nomen per excellentiam diaboli attribuitur: hic autem malus per carnis concupiscentias et mundi vanitates oppugnat maximè adolescentes, et eos qui sunt in vigore adhuc et fervore ætatis, unde qui ardentes diaboli tentationes ferventiori gratiâ Dei vincunt, meritò in vitâ spiritali adolescentes robusti et militares vocantur.

VERS. 14. — SCRIBO VOBIS, INFANTES, recentem in

baptismate renati, et in rebus fidei adhuc rudes et inexercitati. Oecumenii interpret veritè *pueruli*, quos propriè vox Græca significat, non putentur significari qui nondum fari possunt, qui propriè infantes appellantur; unde sequitur: QUONIAM COGNOVISTIS PATREM, Christum; estisque pueruli, seu infantis grandisculis similes, qui loqui jam incipiunt, et patrem à cæteris viris distinguere, ei libenter adherere et amare. Sub tribus autem istis generibus hominum, *patribus, adolescentibus, infantibus*, omnes omnino Christiani comprehenduntur, qui vel sapientiâ et virtute perfecti sunt, ut patres, vel adhuc imperfecti, sed adversus concupiscentiam, mundum, diabolum, fortes et pugnaces, ut adolescentes; vel imperfecti et imbecilles, qui alienâ potius curâ foveri quam propriâ virtute regi debent, ut infantes. Titelmannus tamen et alii quidam ad proprias corporum ætates hæc referunt; sed de ætatibus spiritûs S. Augustinus, Oecumenius, et alii passim, melius intelligunt. SCRIBO VOBIS; scribo, inquam, vobis; Græcè, *scripsi vobis*; nempe jam statim ante in hæc Epistolâ, aut certè respiciat ad tempus quo legenda erat Epistola. JUVENES; vox tamen in Græco est, quam interpret versus superiori *adolescentes*, jam verò *juvenes*, veritè, ut ostendit vocem illam apud Græcos habere magnam latitudinem, cum tamen apud Latinos juvenes sint majores natu adolescentibus. Repeit autem iterum se scribere, aut scripsisse ad adolescentes, sive juvenes, quia aliquid novi adiacere volebat ad eorum laudes: deinde quæ de pugna et victoriâ contra mundi illicebus verba facturus erat; pugna verò ista juvenibus in ætate viridi et militari, potius quam patribus, senioribus, et infantibus conveniebat. In quibusdam tamen Græcis exemplaribus repetitur eadem de patribus sententia que habetur v. 15: *Scribo vobis, patres*, etc., quam interpret noster hic legisse non videtur, sicut nec Græcus Ariz codex: et reverâ repetitio ista videtur esse superflua. QUONIAM FORTES ESTIS, robore gratiæ Dei; et verbum Dei, fides que verbo Dei, sive per Evangelium illata est vobis, MANET IN VOBIS; firmiter radicatum, quia firmiter creditis que verbo Dei annunciata sunt vobis, et opere ipso viriliter exequimini; ET VICISTIS MALIGNUM, quia, ut ante dixi, diaboli tentationes numiendo Dei, fortes et fortiter pugnando vicistis. Particula et more Hebræo videtur causaliter pro *quia* sumi, ut v. 2, in simili diximus. Arma autem quibus diabolo resistierunt et ipsam vicierunt dicit fuisse verbum Dei, juxta illud ad Ephes. 6, v. 16: *Sumentes scutum fidei, ut possitis omnia tela nequissimi ignea extinguerè*.

VERS. 15. — NOLITE DILIGERE MUNDUM tanquam patriam et habitationem vestram, affectu propter ipsum ei inhaerendo, perinde ac stulti viatores, quos itineris amœnitas ita delectat ut perversâ suavitate implicati alienentur à patriâ, ut loquitur S. Augustinus, lib. 4, c. 4, Doctrinæ christianæ. Alii per *mundum* homines mundanos intelligunt, quos ut mundani sunt diligere prohibemur, quia si vitia eorum diligimus, iisdem etiam inquinamur. NEQUE EA QUE IN MUNDO SUNT, res temporales et caducas, quas mundus continet, et ho-

mines mundani in amore et admiratione habent, ut opes, honores, et carnis voluptates: in quibus tanquam terrestribus vel marinis vehiculis nos ut oportet, ait S. Augustinus, ut perveniamus ad patriam: non autem amore iis inherere sine relatione ad creatorem; sic enim diligere est frui, non uti hoc mundo, quod fictum est: unde non dixit apostolus Joannes: *Nolite uti mundo*, ad advertit S. Augustinus, lib. 5, cap. 16, contra Julianum, sed: *Nolite diligere mundum*. *Qui enim non diligens utitur, inquit Augustinus, quasi non utens utitur, quia non ejus rei causâ utitur, sed alterius quam diligens inhaeret*: alludens nempe ad illud Pauli: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur*, 1 ad Cor. 7, v. 31. Si quis diligit mundum, dilectione illâ fructivâ, quâ in re aliqua lætitiâ finis ponitur, ut loquitur S. Augustinus, lib. 1, c. 33, Doctrinæ Christianæ. Hæc autem dilectio mundi dicitur nos conformare huic seculo, ad Rom. 12, v. 2, quia talis dilectio animum diligentem in rem dilectam quodammodo transformat, finem in eâ constituendo, et in eam detorquendo beatitudinis appetitum; eum tamen per res creatas transire, et solis æternis oportere inherere, ut ait August., lib. 12, cap. 15, de Trinitate. Unde qui sic diligit mundum, inquit alibi, similis est sponsæ que acceptum à sponso anulum plus diligeret quam ipsum sponsum. cum tamen sponsus ad hoc sponsæ det arrham ut in arrhâ suâ ipse ametur. Interdum tamen dilectio latius sumitur, ut etiam usum, sive dilectionem mediè propter finem comprehendat, quomodo Deus dicitur non diligere, qui tamen utitur, non fruitur nobis, ut notat S. Aug., lib. 1, cap. 51, Doctrinæ Christianæ. *NOX EST CHARITAS PATRIS, qui Deus Pater et tota sanctissima Trinitas super omnia diligitur*; IN ZO. Unum enim cor duos adversarios amores non capit, inquit Beda: *Coangustatum enim est stratum, ita ut alter decidat*, Isaie 28, v. 20. Hoc autem stratum est fundus cordis nostri, inquit Carthusianus, in quo pariter quiescere non possunt amor mundi et amor Dei; Deus enim aut solus, aut si alia cum ipso, tamen propter ipsum vult amari: unde lib. 1, cap. 13, de libero Arbitrio, pulchrè docet S. Augustinus quomodo affici et uti rebus hujus mundi nos oporteat, ut nempe homo: *Non eis amore conglutinetur, inquit, neque velut membra sui animi faciat, quod fit amando, ne cum recitari cœperint, eum cruciatu ac tæbe sedent; sed eis totus superferatur, et habere illa alique regere, cum opus est, paratus, et amittere aut non habere paratior*.

VERS. 16. — QUONIAM OMNE QUOD EST IN MUNDO, quia omnes res hujus mundi, quæ æstimantur ab habitatoribus mundi, sive hominibus mundanis qui per dilectionem mundum inhabitant: nam dilectores mundi dilectione inhabitant mundum, inquit Augustinus, sicut cœlum inhabitant quorum cor est sursum; CONUPISCENTIA CARNIS EST, voluptates carnales sunt, quæ per concupiscentiam carnis, sive per gulam et luxuriam appetuntur; per metonymiam enim ponitur actus pro suo objecto; ET CONUPISCENTIA OCULORUM, divitiæ et opes, ut aurum, argentum, gem-

me, donus magnificæ, horti amœni, supellex splendida, vestes pretiosæ, et id genus alia, quorum aspectu homines delectati ad eorum concupiscentiam et avaritiam pertrahuntur. Vocatur ergo avaritia concupiscentia oculorum, quia præcipue per sensum oculorum intrat in animam, sicut concupiscentia carnis, sive gula et luxuria intrat per duos maxime carnales sensus, gustum et tactum, S. Augustinus tamen, quem sequitur S. Thomas, 2-2, quest. 167, art. 2, per concupiscentiam oculorum intelligit generaliter curiositatem cognoscendi aliquid per visum, aut quemcumque alium sensum tam internum quam externum, vel etiam per intellectum: vocatur autem specialiter oculorum concupiscentia, quia inter sensus oculi sensu ad cognoscendum principale, ait post Augustinum S. Thomas: unde omnia sensibilia videri dicuntur; imò quæ etiam solo intellectu percipiunt, videre dicuntur. Juxta hæc omnino etiam probabilium interpretationem, delectatio quam omnes sensus in usu, ut loquitur S. Thomas, surum objectorum percipiunt, pertinet ad concupiscentiam carnis: curiositas verò non oblectandi se in carne, sed experiendi et cognoscendi vana et curiosa per carnem, vocatur concupiscentia oculorum, ait S. Augustinus, lib. 10, cap. 55 Confessionum: unde concupiscentia carnis sectatur pulchra, canora, suavia, sapida, lenia, inquit; concupiscentia verò oculorum sectatur etiam his contraria, non ad subeundam molestiam, sed propter noscendi libidinem. Hæc etiam curiositas, addit Augustinus, extendi se ad perscrutanda sensu vel intellectu secreta naturæ, quæ scire nihil prodest, et denique etiam usque ad artes magicas interdum progreditur, per quas homines curiosi aliquid scire investigant: quâ curiositate Ephesii quidam dicitur *curiosa fuisse sectati*, Act. 19, v. 19. ET SUPERBIA VITÆ, inordinata cupiditas honorum, dignitatum, et similibus, quæ vitam nostram elevat et spectabilem reddunt: unde hinc etiam spectat laus et vana gloria, quæ ex ingenio, scientiâ, aut etiam ex virtutibus ipsis captatur: omnis autem hæc cupiditas inordinata est, quando ista non propter aliud appetuntur quam ut inde sit gaudium, ait August., lib. 10, cap. 56 Confess. Ad tres autem istas generales vitiorum radices, concupiscentiam carnis, oculorum, et superbiam vitæ, sive ut alii claris et brevius, ad voluptatem, avaritiam et ambitionem, omnia peccata hominum revocantur. Hinc quia vita religiosa ad virtutum perfectionem et omnium vitiorum extirpationem instituitur, tribus votis essentialibus adversus triplicem illam concupiscentiam armatur: voto castitatis contra concupiscentiam carnis, voto paupertatis contra concupiscentiam oculorum sive avaritiam, voto humilis obedientiæ contra superbiam vitæ. Tria quoque pro omnibus Christianis remedia indicat Christus: jejuniis adversus carnis concupiscentiam, elemosinam contra avaritiam, humilem orationem contra vitæ superbiam, Matth. 17, v. 20; Luc. 11, v. 41, unde angelus Raphael: *Dona est oratio cum jejuniis et elemosinâ*, Tob. 12, v. 8. Si verò concupiscentiam

oculorum cum S. Augustino curiositatem interpretatur. Christus Dominus tribus istis concupiscentiis, et quidem eodem prorsus ordine, à diabolo tentatus est, *Matth. 4, v. 3* et cæteris. *QUÆ NON EST EX PATRE*, quæ concupiscentia triplex non habet originem ex Deo Patre, quia mala, et tentatrix ad malum est: *Unusquisque enim tentatur à concupiscentiâ suâ, Deus autem intentalor malorum est, et neminem tentat, Jac. 1, v. 15.* Pronomen relativum *quæ*, non tantum refert *superbiam vitæ*, sed etiam duplicem præcedentem concupiscentiam, ut ex Græco clarius patet. Quærunto hæc interpretes an etiam in renatis post ablatum peccati reatum concupiscentia debeat mala appellari. Sed solvit questionem S. Paulus Romanorum 7, v. 20, 21, ubi concupiscentiam in se jam justo habitantem, malum et peccatum appellat, quia concupiscit adversus spiritum, et ad peccatum sollicitat: *Quis autem ita impudens, ita prociac, pertinax, pericax, ita postremo insanus et demens, qui cum peccata mala esse fateatur, neget tamen esse malam concupiscentiam peccatorum?* ait S. Augustinus, lib. 6, cap. 15, contra Julianum; nec enim tantum objective et per accidens concupiscentia excitat ad malum, sicuti forma mulieris quæ homini impudico concupiscendi præbet occasionem, sed ex parte potentæ ac per se voluntatem instigat in omnem indifferenter carnalem delectationem, non continendo se intra certos fines, sed transgrediendo eos quantum potest, nisi à spiritu refrenetur. Unde cum Julianus diceret concupiscentiam carnis esse bonam, et solum ejus excessum esse malum, quæ aiebat *intra fines concessos animi potestate posse retineri*, respondet Augustinus: *Faciat animi potestas, si potest, ut ad transgrediendos fines à quibus transgrediendos eam revocat, non se libido commoveat. Quod si facere non potest, profectò ut fines non transgrediator, improbo hosti resistitur, qui eos transgredi nititur* lib. 5, cap. 16, contra Julianum. Unde concupiscentia, sive fomes peccati, non est naturalis facultas appetendi jucunda et fugiendi molesta, ait Estius post Hesselium, quæ facultas est ab auctore nature, sed est vitium nature inclinans hominem ad ea appetenda quæ Deus prohibet, et ad averdanda quæ præcipit: ideòque hoc malum oppugnandum à nobis et odio habendum est: *Quod odi malum illud facio*, ad Rom. 7, v. 15; quam malitiam ipsum nomen *superbia vitæ*, quæ est concupiscentia honorum, aperte significat: si autem superbia vitæ non est à Deo Patre, nec etiam concupiscentia carnis et oculorum sunt ab eo, cum omnium eadem sit ratio, et inordinationem aliquam significant: unde conjuges boni hoc malo ad generationem prolis bene utuntur, sicuti homo sapiens ad opus bonum utitur ministro imprudente, ait S. Augustinus, lib. 5, cap. 16, contra Julianum. Sed ex mundo est, sed originem habet ex corruptione mundi per peccatum; ex hujus mundi enim amore quem creatori prætulimus, nobis accidisse probatur, inquit Beda, quia Deus fecerat homines rectos, etc., Ecclesiast. 7, v. ult. Non omnia tamen quæ ex mundo, sive ex peccato originem

habent, sunt mala, quemadmodum concupiscentia ista triplex: nam mors corporalis et miseria hujus vitæ ex peccato primi parentis etiam fluxerunt, et tamen mortalem et passibilem carnem assumpsit Christus, qui tamen assumere non potuit concupiscentiam: unde sequitur concupiscentiam non idèo præcisè esse malam quia ex peccato est, sed quia insuper est fomes peccati, sive inclinatio ad peccatum, facitque animam rationalem concupiscere adversus rationem et Spiritum sanctum: unde si possemus appetitum sensitivum sic compescere ut nullum haberet inordinatum et rebellem motum, si non compesceremus, imputaretur nobis ad peccatum, ait Medina, 5 part., q. 15, art. 2: nam quia caro hominis est caro animalis rationalis, appetitus carnalis in homine debet bonum sensibile sibi consonum appetere secundum ordinem rationis.

VERS. 17. — **ET MUNDO TRANSIT**, quotidie in partibus suis corrumpitur, et quasi senescit, præterite figura ejus, 1 ad Cor. 7, v. 51, donec tandem in fine seculi igne conflagrationis corripiatur, elementa calore solvantur, 2 Pet. 3, v. 10; unde: *Cum hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus*, etc., ibidem, v. 11. Vel si per mundum homines mundani intelligantur, ipsi quotidie transeunt et moriuntur: *Quia omnis caro ut fenem, et omnis gloria ejus tanquam flos feni*, 1 Pet. 1, v. 24. **ET CONCUPISCENTIA EGRIS**, triplex nempe illa carnis, oculorum, et superbie vitæ concupiscentia, quibus mundum plenum esse dixit v. præcedenti: sumitur autem concupiscentia pro objecto suo, sicut ibi, sive pro voluptate carnis, divitiis, et honoribus, quæ hominibus morientibus una quotidie moriuntur et transeunt, aut etiam viventibus non raro eripiuntur. **QUI AUTEM FACIT VOLUNTATEM DEI**, id quod voluntas Dei præcipit faciendum; **MANET IN ÆTERNUM**, vitam æternam et beatam in Dei predestinatione habet; adheret enim per obedientiam et amorem Deo æterno et immutabili, cum homines mundani habent et transeunt mundo per concupiscentiam inherentes; ideòque cum mundo transeunte transeunt etiam ipsi ad mortem æternam.

VERS. 18. — **FILII**, Græcè, *pueruli*, quam vocem interpretæ antea, v. 14, *infantes* veritè: hic tamen significat paulò aliud quam ibi; vocat enim hic omnes universim *puerulos* ex teneritudine amoris: ibi dicuntur *infantes*, quia à baptismo recentes et rudes adhuc in scientiâ fidei. **NOVISSIMA HORA EST**, ultimum mundi tempus tanquam ultima diei hora jam labitur. Tota enim mundi duratio est instar unius diei, cujus duodecima, id est, ultima hora, à morte Christi usque ad finem seculi labitur. Vocatur etiam ultima mundi ætas et quasi senectus: unde sicuti hominis senectus ab anno 50, scandendo sursum, est quandoque longior quam omnes inferiores ætates, ita fortasse novissima ista mundi hora, sive ætas, productior erit omnibus ætatibus præcedentibus: hoc enim videtur decere Dei benignitatem et misericordiam, ait Carthusianus, ut tempus gratiæ et salutis plurimorum cæteras

mundi ætates duratione excedat. **ET SICUT AUDISTIS**, ex predictione Christi, Joan. 5, v. 45, et Pauli, 2 Thessal. 2, v. 5; **QUIA ANTICHRISTUS**, quòd Antichristus, capitalis ille Christi adversarius, quem Paulus loco citato hominem peccati et filium perditionis vocat. Joannes autem Antichristum primus appellat, quia caput est adversariorum Christi, sicut Lucifer, caput diabolorum, id est, calumniatorum, diabolus per excellentiam vocatur. **VENIT**; decretum est ut aliquando veniat: aut certè brevi veniet; vox enim Græca, etiamsi sit presentis temporis, tamen potius significat rei future propinquitatem quam presentiam: unde Erasmus veritè: *Quòd Antichristus venturus sit*. Licet autem dux ille adversariorum Christi unicus sit, varios tamen sub se milites et antecessores habet: unde addit: **ET NUNC ANTICHRISTI MULTI**, id est, hæretici multi antichristiani, illius unius principalis Antichristi præcursores: qui proinde nomine ducis sui possunt etiam antichristi appellari; **FACTI SUNT**, existere coeperunt; unde signum est duem antichristorum brevi adfuturum, sicuti exploratores et metatores castrorum qui antecurrere solent, duem cum exercitu adventare significant. Tales antichristi erant Simon, Basilides, Nicolaus, Cerinthus, et cæteri primitivæ Ecclesiæ hæretici, qui cum apostolis luctati sunt. **UNDE SCIVIS**, colligimus certè ex his quæ Christus nobis prædixit: *Multi pseudoprophete surgent*, etc., Matth. 24, v. 11; *in novissimis temporibus discedent quidam à fide*, etc., 1 ad Timoth. 4, v. 1; **QUIA NOVISSIMA HORA EST**, quòd ultima mundi ætas jam advenit et peragatur, quæ quia incerta durationis est, *vigilate*, inquit Christus Dominus, *quia nescitis quâ horâ*, sive quâ parte horæ illius novissimæ, *Dominus vester venturus sit*, Matth. 24, v. 24.

VERS. 19. — **EX NOBIS PRODERUNT**; Græcè, *exierunt*; isti antichristi præcursores sui principis ex Ecclesiâ nostrâ egressi sunt per apostasiam à fide, quam exterius præferabant, aut etiam interius in corde gerebant; **SED NON ERANT EX NOBIS**, non erant ex numero electorum et eorum qui vocantur *secundum propositum*, ait August., c. 9 libri de Dono perseverantiæ, licet essent vocati et vocantem secuti, et ex impiis justificati, et per lavacrum regenerationis renovati. Unde patet Calvinistarum hæresim, qui docent veram fidem et veram justitiam nunquam amitti, repugnare à diametro doctrinæ S. Augustini, qui deinde, cap. 9 de Correctione, iterum ait: *Non erant filii*, nempe adoptivi ad gloriam, *etiam quando erant in professione et nomine filiorum*; *non quia justitiam simulaverunt, sed quia in eâ non permanserunt*. **NAM SI FUSSSENT EX NOBIS**, per æternam illam discretionem electorum à reprobis, de quibus dicit Christus: *Non peribunt in æternum, et non rapiet eos quisquam de manu meâ*, Joan. 10, v. 28. Calvinus verò et Beza contra S. Augustini expositionem hoc intelligunt, si fuissent ex nobis per veram fidem, quâsi omnes qui habent veram fidem permanent in eâ et in Ecclesiâ usque ad mortem; cum tamen etiam S. Paulus dicat Hymenæum et Alexandrum bonam conscientiam repulisse et circa fidem

naufragasse, 1 ad Timoth. 4, v. 19; **PERMANSISSENT UTROQUE NOBISCUM**; per donum perseverantiæ usque ad finem in fide et justitiâ permansissent, aut si fortè excidissent, redivissent iterum, et tandem usque ad finem perseverassent. Poterat enim Deus in cordibus eorum operari, ut nullis adversitatibus cederent, nec ab ipso aliquâ superati tentatione discederent; cum possit, ut ait Apostolus, 1 ad Corinth. 10, v. 13, facere ut non permitteret eos tentari supra id quod possunt; vel certè præsciens eos esse lapsuros, poterat antequam id fieret auferre eos de hæc vitâ, inquit S. Augustinus, cap. 8 et 9, de Dono perseverantiæ. Quia ergo isti hæretici non erant grana tritici congreganda in horreum, sed paleæ permixtæ tritico, ventus tentationis superveniens eos extra arcam abstulit. **SED UT MANIFESTI SINT**, sed idèo permisi sunt exire ex nobis per apertam apostasiam ante ultimam discretionem, quam Christus in extremo judicio faciet, quando *triticum suum congregabit in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili*, Matth. 5, v. 12, ut electis tempore exitu hujus vitæ mortalis manifesti fiant, et electi cognoscant. **QUONIAM NON SUNT OMNES EX NOBIS**, quòd non omnes qui externâ professione, aut etiam interno assensu fidei videntur esse ex numero electorum, reverà sint electi; sunt enim quidam qui *ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt*, Lucæ 8, v. 13, nec finaliter redeunt quòd hæresiarchiis plerumque contingit; nullum enim habetur probabilius signum reprobatonis hominis adhuc viventis, quam si hæresim condat, inquit Hesselius. Si autem reprobi non sint, licet exant, postea tamen revertuntur. Fieri enim non potest, inquit Augustinus, ut qui antichristi non sunt, remaneant foris. Hæc autem manifesta quorundam reproborum apostasia in magnam electorum utilitatem edit, dum talibus exemplis perterriti humiliani se sub potenti manu Dei, et cum timore ac tremore suam salutem operantur, cogitantes *Deum operari in nobis velle et perficere pro bonâ suâ voluntate*, ad Philip. 2, v. 13, et neminem tam sanctum esse quin ex ipso cœli vestibulo ad inferos subito decidere possit, si à gratiâ et manu Dei sustentante deserat.

VERS. 20. — **SED VOS**, electi omnes, **UNCTIONEM** (Græcè, *chrisma*) **HABETIS**, gratiam Spiritus sancti, quæ instar olei accensi intellectum fide illuminat, et voluntatem charitate inflamat; ex quo fidei et charitatis oleo alie deinde diversorum charismatum stillicite in animas perfectiores disillunt; ut supernaturalis irradiationes, admirabiles præventiones per raptus et mysticas contemplationes, oculi gustus, et gratiosissimæ visitationes, quibus mentes electorum in fide et ecclesiasticâ unitate immobilis reddantur, et per experientias supernaturalis clarissimè sciunt quòd vera sit catholice Ecclesiæ fides, inquit Carthusianus. Hæretici verò contra, quia chrismate illo Spiritus sancti carent, idèo etiam verus ejus effectus non habent. **A SACRTO**, à Christo Sancto sanctorum; et idèo non indigetis à me ista doceri, quia unctionem internam habetis, et lumine divinæ sapientiæ muniti, qui saltem

spirituales inter vos sunt, fulgetis. Omnes etiam Christiani certam istius olei et unctionis mensuram, alius majorem, alius minorem habent; Christus enim à chrismate, sive unctione nomen habet; et ab eo tanquam capite Spiritus sancti unctio ad omnia membra inferiora descendit; de cuius plenitudine nos omnes accepimus, Joannis 1, v. 16, unde ad omnes Christianos pertinet unctio, licet in veteri Testamento ad duas solas personas, reges et sacerdotes pertineret, ait Augustinus, psal. 26. Hinc electi appellantur regale sacerdotium, 1 Petri 2, v. 9, et: *Fecistis nos Deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram*, Apoc. 5, v. 10. ET NOTIS OMNIA necessaria ad fidem et salutem, et omnia quae jam scribo vobis, quomodo scilicet antichristi dignoscantur à veris electis, et quare perturbari non oporteat si quidam eorum exeant ex nobis. Non tribuit tamen omnibus de facto omnia scire sed quia doctores inter ipsos erant, quos unctio Spiritus sancti accendat, et super candelabrum posterat, ut *lucerent omnibus qui in domo sunt*, Matth. 5, v. 15, et à quibus facile illuminari poterant.

VERS. 21.—NON SCRIPSI VOBIS, exensat se propter infirmos et imperfectos quosdam, qui facile indignari solent si quis eos docere velit tanquam in rebus fidei rudes et ignaros, QUASI IGNORANTIBUS VERITATEM, quam ego ostendo vobis tantum, et in memoriam revoco; SED QUASI SCIENTIBUS EAM, unde admonet scientes, non doceo ignaros, ET QUONIAM OMNE MENDACIUM, et scientibus etiam quod omnia falsa, quia sunt dogmata eorum qui ex nobis exeunt et à fide apostatant; EX VERITATE NON EST, non procedit ex spiritu veritatis qui Deus est, sed ex spiritu erroris, qui diabolus est, qui *cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater ejus*, scilicet mendacii, Joan. 8, v. 44.

VERS. 22.—QUIS EST MENDAX? Quis autem est qui talia mendacia in doctrinâ fidei dicere et docere amat? NISI IS QUI NEGAT, sicuti negant Judaei infideles, qui alium Messiam expectant; QUONIAM JESUS EST CHRISTUS? quod ille quem Jesum, sive Salvatorem vocamus, sit Christus, sive Messias in lege et prophetis olim promissus; Graecè: *Nisi qui negat quoniam Jesus non est Christus*; nisi qui negationem istam profert: Jesus non est Christus; quod sensu coincidit cum eo quod interpres noster vertit. Non dicit autem S. Joannes neminem alium esse in fide mendacem, nisi istum qui negat, etc., sed neminem esse mendacem, si ille non sit qui negat, etc., quia hoc est tam execrabile mendacium, ut caetera in comparatione ejus aut parva videantur, aut nulla, inquit Beda; est enim error capitalis in ipso primo religionis christiane fundamento; NIC EST ANTICHRISTUS, unus ex minoribus antichristis, famosi illius antichristi precursoribus; QUI NEGAT PATREM ET FILIUM, qui non solum negat Filium, sed etiam primam in divinis personam esse Patrem; non est enim alius Pater in divinis nisi Pater Jesus Christus; sicuti nec alius Filius nisi Jesus Christus.

VERS. 23.—OMNIS QUI NEGAT FILIUM. Probat quod talis antichristus neget utrumque et Patrem et Filium;

quia qui negat eum esse Filium Dei Patris, qui reverè est ejus Filius; NEC PATREM HABET, nec Patrem reverè per fidem apprehendit, cum correlativa sint simul natura et cognitio, nec unum sine altero cognoscit positâ. Si ergo errat in vero Filio, qui est terminus relationis Patris, necesse est ut erretur etiam in paternitate, quae istum terminum et non alium respicit; unde Christus Dominus: *Neque me scitis, neque Patrem meum*, Joan. 8, versu 19. QUI COSPITET FILIUM, sub ratione et relatione Filii; ET PATREM HABET, etiam fide apprehendit et confitetur Patrem, quem Filius ut terminum et correlativum suum respicit; hinc Christus ait: *Si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis*, Joan. 8, versu 19. Requirit autem S. Joannes confessionem cordis, vocis et operis, inquit Beda, de qua loquitur Paulus, cum ait: *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto*, 4 ad Corinth. 12, versu 5, quod est, inquit Beda, aperte dicere: Nemo potest, nisi dominante gratiâ Spiritus sancti, perfectâ professione et actione Christo Domino famulari; pius enim affectus cordis, qui in externam confessionem oris aut operis exit, à Spiritu sancto inspirari debet. Hanc particulam, qui consistat, etc., Graeca hodie non habent; sed tamen in quibusdam vetustis codicibus Graecis reperitur, et Syrus interpres eam legit. Unde Beza ex quatuor manuscriptis, ut fatetur, illam in textum suum resituit; ut hinc pateat Latinum nostrum tantum esse in quibusdam Graeco vulgari sinceriorum; contra id quod haeretici clamare solent de sinceritate modernî Graeci textus supra Latinum nostrum vulgarem.

VERS. 24.—VOS QUOD AUDISTIS, ab apostolis et eorum discipulis, AB INITIO, à primis nascentis Ecclesiae temporibus; IN VOBIS PERMANET, per fidei constantiam: nam licet vel angelus de caelo evangelizet vobis praequam evangelizatum est, anathema sit, ad Galat. 1, versu 8: haec enim apostolorum fides est sola certa et regia via ad vitam aeternam, à qua vos abducunt novae semite haeresiarum. Igitur ad tempora apostolorum regredi sursum oportet, ut intelligamus quatenam fides sit et eorum praedicatione et miraculis olim confirmata; unde S. Augustinus, cap. 17, de Utilitate credendi: *Dubitamusne, inquit, nos ejus Ecclesiae condere gremio, quae ab Apostolica Sede per successiones episcoporum, haereticis intra circumlatratibus, et partim plebis ipsius iudicio, partim conciliorum graevitate, partim etiam miraculorum maiestate damnatis, cunctis auctoritatis obtinuit?* et cap. 4 contra Epistolam Fundamenti: *Multa sunt, inquit, quae me in Ecclesiae catholicae gremio iustissime tenent; tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa Sede Petri apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad praesentem episcopatum successio sacerdotum.* Unde facilis solvitur obiectio haereticorum, qui quando ab ipsis novae saeculi doctrinae postulamus miracula, ipsi vicissim à catholicis in Hollandiâ et Angliâ praedicatoribus eadem postulunt; non enim ad nova miracula patranda teneantur, quia vetera apostolorum et sanctorum miracula ad fidei nostrae

confirmationem olim patrata nostra sunt, quandoquidem per successiones episcoporum ostendamus apostolorum fidem nostram esse; ipsis vero fidem novam annuntiantibus, prudenter credere non possumus, nisi nova edant miracula, quibus constet Deum eos misisse tanquam novos apostolos, qui veterem Ecclesiae fidem novitate superducta antiquarent. Si IN VOBIS PERMANERIT, etc., sincerum neque et prout à fonte apostolorum fluxit, non luto haereticorum turbatum et veneno infectum. ET VOS IN FILIO ET PATRE MANEBITIS, per gratiam in via, per gloriam in patria: anima enim per cognitionem et amorem Deo adheret, ei quasi immergitur ac in ipso requiescit. Non meminit Spiritus sancti, quia paulo ante solius Patris et Filii fuerat facta mentio. Filium ponit ante Patrem, ne futuri Ariani inde colligerent esse minorem Patre, quia nunquam in Scripturâ ante Patrem nominaretur; aut certe quia nemo venit ad Patrem nisi per Filium, inquit Beda.

VERS. 25.—ET HEC EST REPROMISSIO, Graecè, *illa promissio*; et haec mansio in Filio et Patre est illa excellens et praecleara res promissa, quam ipse Filius tam saepe in Evangelio, ut Matth. 19, versu 29; Joannis 3, versu 15, etc.; POLLICITUS EST VOBIS, tanquam fidei et operum bonorum mercedem, VITAM AETERNAM; secundum vulgarem Latinam syntaxim, *vita aeterna* dicere oportuit, sed nomen antecedens more Hebraeo positum est in eodem casu cum suo pronomine relativo, sicut *lapidem quem reprobaaverunt factus est*, etc., per *lapis quem*, etc., psal. 117; qualem phrasin Latini etiam usurpant; unde noster interpres ultrò vertit: *Sermonem quem audistis non est meus*, Joannis 14, versu 24, cum Graecus dicat: *Sermo quem audistis*, etc. Vita autem famosè ac sine addito intelligitur beata et aeterna, ait Augustinus in versum illum psal. 118: *Veniant mihi miserationes tuae, et vitam*; quasi aliud non sit vivere, inquit, quam sine ullâ miseriâ et sine ullo fine vivere.

VERS. 26.—HAEC SCRIPSI VOBIS, quae narravi à v. 18, DE HIS QUI SEDUCUNT VOS, de antichristis et haeresiaribus, qui vos quantum in se est à rectâ fidei viâ in errores suos abducere tentant.

VERS. 27.—ET VOS UNCTIONEM QUAM ACEPISTIS AB EO. Verba sic ordinanda sunt: *Et unctionem quam vos accepistis ab eo*, particula et, more Hebraeo, pro adversativa sed sumitur, ut Genes. 4, versu 10: *Sed servi tui*, etc., Hebraicè: *Et servi tui*; deinde iterum est figura anipthesis, ut paulo ante, versu 25, quâ casus accusativus ponitur pro nominativo, ut *unctionem pro unctio*; sed unctio gratiâ Spiritus sancti, inquit, quam per fidem et charitatem diffusam in cordibus vestris accepistis à Christo capite, unctio praecursoribus suis, et membra sua per Spiritum sanctum ingente; MANET IN VOBIS, Graecè, *manet*, intellectum illuminans, et voluntatem roborans, ne sinatis vos seduci ab illis antichristis. Manet autem unctio in eis maxime in quibus fides non est otiosa, sed per charitatem operatur; qui enim sedulo Dei mandata servant, non facili simuntur in haereses labi; nunquam enim haeresis solet esse primum peccatum, sed per

corruptos antea mores, ac maxime per libidinem aut superbiam ad eam pervenitur; non NECESSE HABETIS; excusat se iterum, ut v. 21, ne videatur eorum ignorantiam carpere, et docendi munus superbe sibi usurpare; UT ALIQUIS DOCEAT VOS, tanquam rudes et in rebus fidei adhuc elementarios; SED SICUT UNCTIO EIUS; sed illud et illo modo quo gratia Christi luminosa, DOCEAT VOS, assistendo et illuminando interius, DE OMNIBUS, quae secundum fidei dictamen agenda et vitanda sunt. Proprium est gratiâ Spiritus sancti, inquit Cajetanus, quae unctio vocatur, inclinare intellectum ad assentiendum omnibus quae sunt fidei, et ad discentiendum contrariis, modo proponatur ut nota; proinde de scientibus, qui ignorantia non falluntur, plenè verificatur quod unctio doceat illos de omnibus quae sunt fidei, tam acceptis quam respondens. Loquitur S. Joannes tantum de fidelibus perfectè illuminatis et instructis, quos Spiritus sanctus inhabitans illuminare et docere solet fugere haereses, et firmiter veritatem amplecti. Et licet non omnes tam perfectè instructi essent, solent tamen sacri scriptores totum Ecclesiae corpus alloqui, quamvis ad unicam ejus partem respiciant. ET VERUM EST, quod unctio vos docet; Spiritus enim veritatis falsa docere non potest; ET NON EST MENDACIUM. More Hebraeorum inleat idem per negationem contrarii: sicut: *Morietur tu, et non vires*, Isai. 38, v. 1. ET SICUT DOCEAT VOS, ab initio per ministerium apostolorum plantatum et rigatum: unctio interim Christi ac Spiritus sancti intrinsecus dat incrementum, quia nisi adsit Spiritus sanctus corâ audientis, otiosus est sermo docentis, inquit Beda. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit, quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat: *Sonus enim verborum nostrorum aures percipit*, inquit hic S. Augustinus, sed *magister intus est. Quantum ad me pertinet, ait, omnibus vobis locutus sum; sed quibus unctio illa intus non loquitur, indocui redeunt. Magisteria forissecus adjutoria quaedam sunt et admonitiones. Cathedram in caelo habet qui corda docet.* Unde in Evangelio dicit: *Ne vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus*, Matth. 23, v. 10. Sic agricola quamvis plantet et riget, nunquid ideò poma format? nunquid nuditate lignorum umbrâ foliorum vestit? MANETE IN EO; perseverate in eo quod unctio illa prima vos docuit: nec ulli novitati assensum praebatis sub specie novae inspirationis, inquit Cajetanus. Nunquam enim vita aeterna viam invenire quisquam poterit, ait Beda, nisi illam sequatur fidei et operum castitatem, quae per apostolos primitivè Ecclesiae data est.

VERS. 28.—ET NUNC, FILII. Sic omnes fideles ex teneritudine affectus appellat, ut supra, v. 12, non autem solos aetate aut fide parvulos et imperfectos. Titelmanus, Erasmus in paraphrasi, et quidam alii existimant particulam *nunc* esse hic adverbium non temporis, sed obsecrandi; quomodo interdum simile adverbium usurpatur ab Hebraeis, ut Genes. 18, v. 30: *Ne, queso, indigneris, Domine*, Hebraicè: *Ne nunc indigneris, Domine*. MANETE IN EO; quasi dico-

ret : Propter pericula quæ vobis imminet, iterum inculco et obsecro, perseverate in eo quod unctio prima Spiritûs sancti vos per apostolos docuit : vel, in eo, Christo, tanquam membra in corpore, ut Cajetano, Hesselio, Carthusiano, et aliis placet. Ut cum apparuerit, Christus vivorum et mortuorum iudex, de quo vers. præced. facta mentio, cum dixit : *Sed sicut unctio ejus*, etc. Apparitio verò Christi famosè significat illam quæ toti mundo in fine sæculi iudex apparebit. HÆREASIS FIDUCIAM, confidentiam et libertatem, ut vox Græca sonat ; sicut habet ille qui liberè et intrepidè coram iudice stat et loquitur ; ET NOS CONFUNDAMUR, pudore afficiamur, AB EO, Christo, qui æternâ confusione et damnatione eos confundet qui à susceptâ fidei doctrinâ per apostasiam defeecerunt, et etiam illos verbi predicatorum qui non diligenter et assidè rigando quod plantatum fuerat, causa fuerunt cur aliqui à fide defeecerint. Ideò enim S. Joannes videtur subito à secundâ personâ ad primam transivisse : *Manete ut habeamus*, etc. : nam perseverantia discipulorum signum est magistrorum suo officio rectè functos fuisse. IN ADVENTU EJUS, ad iudicium universale.

VERS. 20. — SI SCITIS, sicut reverè per fidem certò scitis, QUONIAM JUSTUS EST, quòd Christus sit naturâ suâ justus ; est enim homo DEUS, cujus proinde justissima et rectissima sunt voluntas et opera. SCRIBITE, certò hoc etiam, QUONIAM ET OMNIS QUI FACIT JUSTITIAM ; quod etiam quicumque operatur justâ et rectâ opera ; adeoque justitiam operum justus et justo Christo similis est. *Facere justitiam*, tam in veteri quam novo Testamento passim significat opera justâ sive

CAPUT III.

1. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.
2. Charissimi, nunc filii Dei sumus ; et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus ; quoniam videbimus eum sicuti est.
3. Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est.
4. Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit ; et peccatum est iniquitas.
5. Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret ; et peccatum in eo non est.
6. Omnis qui in eo manet, non peccat ; et omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.
7. Filii, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est ; sicut et ille justus est.
8. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.
9. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit ; quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.
10. In hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli.

bona exercere, psal. 14, v. 2, et in toto Psalterio sæpissimè ; ad Rom. 9, v. 50 ; 1 Joan. 5, v. 7, etc. EX ISO NATUS EST, sicut ex operibus istis justitiæ quæ facit colligitur ; natiuitas enim ista est per gratiam Dei, quæ operum justitiæ est radix ; sicut enim filii naturaliæ solent moribus exprimere patrem ex quo naturaliter nati sunt, ita filii Dei qui ex Christo sunt renati per gratiam quæ divinæ ejus naturæ consortes efficiuntur, 2 Pet. 1, v. 4, justis operibus suum imitantur et representant patrem ; ita enim justa opera ex semine divinæ gratiæ oriuntur, veluti complexio et mores filii naturalis ex parentis semine originem ducunt. Sicuti tamen aliqua sunt perfecti, alia imperfecti justitiæ opera, ita duplex est ex Christo natiuitas : nam perfectè et per gratiam habituale in Christo renati opera perfectè justitiæ et vitæ æternæ ex condigno meritoria operantur ; imperfectè autem et solum per gratiam actualem renati, quos solum movet, nondum propriè inhabitat Spiritus sanctus, imperfectè etiam justitiam faciunt, solumque ex charitate imperfectè, quâ Deo quidem afficiuntur, sed non Deum super omnia amant, operantur. Præcipuus autem S. Joannis scopus esse videtur, ut notat Catharinus, ostendere omnem justitiam et rectitudinem operum ex Christi gratiâ profluere, ut Christo et Deo in omni opere bono gratias agamus, tanquam omnis justitiæ fontis, ne similes simus Pharisæo, Luc. 18, v. 11, qui quidem Deo gratias agebat, sed gratiæ originem non recognoscebat : verè tamen justitiæ lex et æquitas postulata ut unde flumina exeunt, illic revertantur, ut demò fluant, adeoque omni habenti detur et abundet, Luc. 19, v. 26.

CHAPITRE III.

1. Considérez quel amour le Père nous a témoigné, de vouloir que nous soyons appelés, et que nous soyons en effet enfants de Dieu. C'est pour cela que le monde ne nous connaît pas, parce qu'il ne connaît pas Dieu.
2. Mes bien-aimés, nous sommes déjà enfants de Dieu ; mais ce que nous serons un jour ne paraît pas encore. Nous savons que lorsque Jésus-Christ se montrera dans sa gloire nous serons semblables à lui, parce que nous le verrons tel qu'il est.
3. Et quiconque a cette espérance en lui se sanctifie, comme il est saint lui-même.
4. Tout homme qui commet un péché fait une iniquité ; car le péché est une iniquité.
5. Vous savez qu'il s'est rendu visible pour se charger de nos péchés, et qu'il n'y a point de péché en lui.
6. Quiconque demeure en lui ne péche point ; et quiconque péche ne l'a point vu, et ne l'a point connu.
7. Mes petits enfants, que personne ne vous séduise. Celui qui fait les œuvres de justice, c'est lui seul qui est juste comme Jésus-Christ est juste.
8. Celui qui commet le péché est enfant du diable, parce que le diable péche dès le commencement ; et c'est pour détruire les œuvres du diable que le Fils de Dieu est venu au monde.
9. Quiconque est né de Dieu ne commet point de péché, parce que la semence de Dieu demeure en lui ; et il ne peut pécher, parce qu'il est né de Dieu.
10. C'est en cela que l'on connaît ceux qui sont enfants de Dieu, et ceux qui sont enfants du diable. Tout homme qui ne fait point les œuvres de justice,

Omnis qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum :

11. Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum ;
12. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum ? Quoniam opera ejus maligna erant ; fratris autem ejus justa.
13. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus.
14. Nos scimus quoniam transiit sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.
15. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.
16. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit ; et nos debemus pro fratribus animas ponere.
17. Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo : quomodo charitas Dei manet in eo ?
18. Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate.
19. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus ; et in conspectu ejus suadebimus corda nostra.
20. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, major est Deus corde nostro, et novit omnia.
21. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum :
22. Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo ; quoniam mandata ejus custodimus, et ea quæ sunt placita coram eo facimus.
23. Et hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi, et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis.
24. Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipsi in eo ; et in hoc scimus quoniam manet in nobis, de spiritu quem dedit nobis.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — VIDETE, considerate et admiramini, qualem charitatem, quam excellentem et stupendum amorem, DEDIT NOBIS PATER, impertit nobis, sive erga nos Christianos exhibuit Deus Pater, id est, quomodo nos amavit ; *charitas enim hoc loco melius increata quam creata intelligitur* ; licet ex istâ charitate creata Dei profuunt charitas creata, quam Spiritus sanctus diffundit in cordibus nostris. Dicitur verò Deus dare non solum dona sua creata, sed etiam ipsam increatam charitatem, seu amorem ex quo illa profluunt ; primum enim quod damus ei cui volumus bonum est ipse amor, quo volumus ei bonum, ait S. Thomas, 1 part., quæst. 58, art. 2 : unde, quia Spiritus S. procedit ut amor, procedit in ratione primi domini, inquit idem ; idèquè vocatur donum Dei altissimi. Urget hic Catharinus verbum *videte*, et inde conatur confirmare suam opinionem quâ docet hominem justum certò et experimentaliter per effectus scire et videre charitatem et justitiam quam in se habet. Sed

S. S. XXV.

n'est point enfant de Dieu, non plus que celui qui n'aime point son frère,

11. Car ce qui vous a été annoncé, et que vous avez entendu dès le commencement, est que vous vous aimez les uns les autres :
12. Ne faisant pas comme Cain, qui étoit enfant du malin esprit, et qui tua son frère. Et pourquoi le tua-t-il ? Parce que ses actions étoient mauvaises, et que celles de son frère étoient justes.
13. Ne vous étonnez pas, mes frères, si le monde vous hait.
14. Nous reconnaissons, à l'amour que nous avons pour nos frères, que nous sommes passés de la mort à la vie. Celui qui n'aime point son frère demeure dans la mort.
15. Tout homme qui hait son frère est homicide. Or, vous savez que nul homicide n'a la vie éternelle résidente en lui.
16. Nous avons reconnu l'amour de Dieu envers nous, en ce qu'il a donné sa vie pour nous ; nous devons aussi donner notre vie pour nos frères.
17. Si donc quelqu'un a des biens de ce monde, et que, voyant son frère en nécessité, il lui ferme son cœur, comment l'amour de Dieu demeurerait-il en lui ?
18. Mes petits enfants, n'aimons pas de parole et de la langue, mais par œuvres et en vérité.
19. C'est par là que nous connaissons que nous sommes enfants de la vérité, et que nous en persuaderons notre cœur en la présence de Dieu.
20. Si notre cœur nous condamne, que ne fera point Dieu, qui est plus grand que notre cœur, et qui connaît toutes choses ?
21. Mes bien-aimés, si notre cœur ne nous condamne point, nous avons l'assurance devant Dieu ;
22. Et quoi que ce soit que nous lui demandions, nous le recevrons de lui ; parce que nous gardons ses commandements, et que nous faisons ce qui lui est agréable.
23. Et le commandement qu'il nous a fait est de croire au nom de son Fils Jésus-Christ, et de nous aimer les uns les autres, comme il nous l'a commandé.
24. Or, celui qui garde les commandements de Dieu demeure en Dieu, et Dieu en lui ; et c'est par l'esprit qu'il nous a donné que nous connaissons qu'il demeure en nous.

(Vingt-neuf.)